

Ir. B.T.M. Huethorst

Med. No. 302

**DE POTENTIELE BEHOEFTE AAN VERPLAATSING
VAN BEDRIJVEN MET INTENSIEVE VEEHOUDERIJ
IN HORST**

Februari 1984

SIGN: L 27-302
EX. NO: B
MLV:

Landbouw-Economisch Instituut

Afdeling Structuuronderzoek

REFERAAT

DE POTENTIELE BEHOEFTE AAN VERPLAATSING VAN BEDRIJVEN MET INTENSIEVE VEEHOUDERIJ IN HORST

Huethorst, B.Th.M.

Den Haag, Landbouw-Economisch Instituut

26 p.

In het kader van de voorbereiding van het bestemmingsplan buitengebied van de gemeente Horst is onderzocht hoeveel bedrijven met intensieve veehouderij zodanig door de Hinderwet in hun groeimogelijkheden worden beperkt, dat deze mogelijkerwijs verplaatst zouden moeten worden. Voor deze bedrijven is tevens nagegaan, of ze beschikten over grond elders in de gemeente, waarheen zij verplaatst zouden kunnen worden zonder in problemen te komen met de Hinderwet.

Bestemmingsplan buitengebied/Hinderwet/Intensieve veehouderij/
Hervestiging

Overname van de inhoud toegestaan, mits met duidelijke bronvermelding.

Inhoud

	Blz.
1. INLEIDING EN DOEL VAN HET ONDERZOEK	5
2. OPZET VAN HET ONDERZOEK	6
3. DE GROEIMOOGELIJKHEDEN VAN BEDRIJVEN MET INTENSIEVE VEEHOUDERIJ IN VERBAND MET DE HINDERWET	8
4. DE POTENTIËLE BEHOEFTE AAN VERPLAATSING	9
5. POTENTIËLE VESTIGINGSPLAATSEN VOOR BEDRIJVEN MET BEPERKINGEN OP GROND VAN DE HINDERWET	12
6. ALTERNATIEVEN VOOR BEDRIJVEN MET BEPERKINGEN OP GROND VAN DE HINDERWET	15
7. VERANDERING VAN DE HINDERWET EN MOGELIJKE GEVOLGEN VOOR DE BEDRIJVEN IN HORST	16
8. CONCLUSIES	17
SAMENVATTING	18
LITERATUUR	20
BIJLAGEN	21

1. Inleiding en doel van het onderzoek

In het kader van de voorbereiding van een nieuw bestemmingsplan buitengebied heeft de gemeente Horst een "Nota hoofdlijnen bestemmingsplan buitengebied Horst" opgesteld. In deze nota staat onder meer dat bestaande agrarische bedrijven in elk geval volledige ontwikkelingsmogelijkheden zullen moeten behouden. Bedrijven met intensieve veehouderij kunnen wat dit betreft problemen onderkennen wanneer de Hinderwet uitbreiding van deze produktietak op de huidige locatie niet toestaat.

Ten aanzien van de vestiging van nieuwe bedrijven in het buitengebied wordt een meer terughoudend beleid voorgesteld 1). Het College van Burgemeester en Wethouders wenst echter wel voldoende ruimte voor nieuwbouw te bieden aan de agrariërs die reeds binnen de gemeente zijn gevestigd. Om die reden staat men voor de vraag hoeveel vestigingsmogelijkheden het bestemmingsplan dient te bieden.

Om hierin beter een standpunt te kunnen bepalen, heeft het College van B & W aan het Landbouw-Economisch Instituut gevraagd onderzoek te doen naar de behoefte aan verplaatsing van binnen de gemeente gelegen bedrijven met intensieve veehouderij.

Het doel van dit onderzoek is na te gaan hoeveel bedrijven in Horst in de toekomst wellicht behoefte zullen hebben aan verplaatsing omdat ze in verband met de Hinderwet onvoldoende groeimogelijkheden hebben op de huidige locatie. Bij de toepassing van de Hinderwet speelt de zogenaamde afstandsgrafiek uit de nota "Veehouderij en Hinderwet" (1976) een belangrijke rol. In november 1982 is de Hinderwet enigszins veranderd; hierdoor zullen de uitbreidingsmogelijkheden van bedrijven met intensieve veehouderij in de toekomst waarschijnlijk nog meer beperkt worden. Aangezien deze wijzigingen op dit ogenblik nog niet in voorschriften zijn vastgelegd, is voor dit onderzoek uitgegaan van het tot nu toe gevoerde beleid.

Voor de bedrijven die mogelijk behoefte hebben aan verplaatsing is onderzocht of deze elders in de gemeente grond in eigendom hebben, waar nog wel voldoende mogelijkheden voor intensieve veehouderij zijn. Het doel hiervan was na te gaan op welke gebieden binnen de gemeente de vraag naar vestigingsmogelijkheden zich waarschijnlijk gaat richten, zodat hiermee bij de besluitvorming ten aanzien van het bestemmingsplan rekening kan worden gehouden.

1) Op de mogelijke stichting van geheel nieuwe bedrijven wordt kort ingegaan in LEI-Mededeling No. 301 "De land- en tuinbouw in de gemeente Horst".

2. Opzet van het onderzoek

Het onderzoek is als volgt opgezet:

- a. Aan de hand van gegevens uit de Landbouwtelling 1982 is bepaald welke hoofdberoeps- en nevenbedrijven minstens één tak van intensieve veehouderij hadden. Naast de bedrijven die intensieve veehouderij als hoofdtak hadden, zijn ook de andere bedrijven met intensieve veehouderij als neventak in het onderzoek betrokken. Als ondergrens voor de te onderzoeken bedrijven is als criterium gehanteerd dat ze minimaal 25 sbe in de intensieve veehouderij en/of hokcapaciteit voor 100 mestvarkenseenheden 1) hadden.
- b. In het veld is per bedrijf de afstand van de bedrijfsgebouwen tot het meest hindergevoelige object 1) gemeten (uitgaande van de richtlijnen van de Hinderwet).
- c. Aan de hand hiervan is per bedrijf het maximum aantal toegestane dieren, uitgedrukt in mestvarkenseenheden, berekend en vergeleken met de huidige hokcapaciteit volgens de metelling. Op basis van het maximum aantal toegestane dieren zijn de ontwikkelingsmogelijkheden van de bedrijven nagegaan (zie bijlage 2).
- d. Rekening houdend met het type bedrijf, het hoofdberoep, de leeftijd van het bedrijfshoofd en de opvolgingssituatie is nagegaan hoeveel bedrijven wegens gebrek aan uitbreidingsmogelijkheden op de huidige locatie in de toekomst wellicht behoefte zullen hebben aan verplaatsing van het bedrijf.
- e. Voor de bedrijven die op basis van het voorgaande wellicht in de toekomst zullen moeten worden verplaatst, is de eigendomssituatie nagegaan. Dit om te achterhalen of deze verplaatsing mogelijkkerwijs naar eigen grond elders in de gemeente plaats zou kunnen vinden zonder in problemen te komen met de Hinderwet. De resultaten van het onderzoek zijn o.a. weergegeven op een kaart, waarop de ligging van de eventueel verplaatsingsbehoefte bedrijven is weergegeven alsmede de richting waarheen deze bedrijven verplaatst zouden kunnen worden. Hierbij dient te worden opgemerkt dat in verband met de noodzakelijke bescherming van gegevens op de kaart geen individuele bedrijven zijn aangegeven maar alleen "clusters" van bedrijven. Op bovengenoemde wijze is getracht niet alleen inzicht te verschaffen in de spreiding van de bedrijven die in de problemen kunnen komen maar ook een beeld te geven van de mogelijk her-vestigingsplaatsen binnen de gemeente.

1) Voor definitie: zie bijlage 2.

- f. Tenslotte is nagegaan welke alternatieven de bedrijven die op grond van de afstandsgrafiek (zie Inleiding) niet verder zouden mogen groeien, eventueel hebben. Het betreft hier uitbreiding of introductie van andere produktietakken dan intensieve veehouderij en/of wijzigingen in de bedrijfsvoering of bedrijfsuitrusting. Ook wordt aandacht besteed aan wijzigingen van de Hinderwet in de toekomst.

3. De groeimogelijkheden van bedrijven met intensieve veehouderij in verband met de Hinderwet

Het aantal bedrijven dat in 1982 minstens één tak van intensieve veehouderij had (minimaal 25 sbe in de intensieve veehouderij of 100 mestvarkenseenheden) bedroeg 207.

Hiervan waren er 32 nevenbedrijven. Op 104 bedrijven was de intensieve veehouderij de belangrijkste produktietak. Van de bedrijven waarop intensieve veehouderij als een neventak werd uitgeoefend, behoorde de helft (51 bedrijven) tot het gemengde bedrijfstype. Verder kwam intensieve veehouderij voor op rundveehouderijbedrijven (12), op overige veehouderijbedrijven (15), op opengrondstuinbouwbedrijven (16), op akkerbouwbedrijven (6) en op glastuinbouwbedrijven (3). Van de 207 bedrijven met intensieve veehouderij hadden er 92 (44%) in 1982 een produktieomvang van minder dan 150 sbe.

Met behulp van de afstandsgrafiek (zie bijlage 2) is voor alle 207 bedrijven bepaald hoe groot het maximum toegestane aantal dieren bij stricte hantering van de Hinderwet is en welke ontwikkelingsmogelijkheden deze bedrijven nog hebben. Hierbij is er van uitgegaan dat de bedrijven de toegestane capaciteit voor intensieve veehouderij maximaal benutten voor dezelfde takken van intensieve veehouderij als in 1982 en dat de omvang van de op deze bedrijven voorkomende andere produktietakken in de nabije toekomst niet zal toenemen. Vervolgens is nagegaan of de bedrijven door uitbreiding van hun intensieve veehouderijtak voldoende kunnen groeien om ook op langere termijn een voldoende bron van inkomen te vormen voor hen die er op werken.

Op dit moment biedt een produktieomvang van 150 sbe onder genormaliseerde omstandigheden voldoende produktieve werkgelegenheid voor één man 1). Doorberekening van de huidige trend betekent dat dit in 1992 ongeveer 180 sbe zal zijn. Aangezien op veel bedrijven met intensieve veehouderij meer dan één arbeidskracht werkzaam is, is ook een variant berekend voor bedrijven met groeimogelijkheden tot 250 sbe. Uit dit onderzoek blijkt dat 102 van de 207 bedrijven (49%) niet kunnen groeien tot boven de 180 sbe en voor 127 bedrijven (61%) is op grond van de Hinderwet een zodanige uitbreiding van het aantal dieren, dat de totale bedrijfsomvang op 250 sbe komt, niet toegestaan. In het vervolg wordt ingegaan op de groep bedrijven voor welke een produktieomvang van 250 sbe op grond van de bepalingen van de Hinderwet niet realiseerbaar is. In bijlage 3 worden cijfers gegeven voor de groep bedrijven voor welke een aantal dieren, overeenkomend met 180 sbe, zelfs niet is toegestaan.

1) Zie: Bedrijfsuitkomsten in de landbouw; boekjaren 1978/79 t/m 1981/82, LEI-publikatie No. 3.126, Den Haag, 1983.

4. De potentiële behoefte aan verplaatsing

Van de 127 bedrijven met intensieve veehouderij, die op grond van de Hinderwet niet meer dan 250 sbe mogen hebben, hadden er 27 een hoofdberoep buiten de landbouw. Daarnaast was op 18 hoofdberoepsbedrijven het bedrijfshoofd ouder dan 55 jaar en had deze geen opvolger. In dit onderzoek is aangenomen dat de nevenbedrijven en de bedrijven zonder opvolger geen behoefte zullen hebben aan verplaatsing. Hierbij dient te worden opgemerkt dat het in verband met de ongunstige werkgelegenheidssituatie niet uitgesloten is dat een aantal van deze bedrijven zal worden gecontinueerd en daarom toch behoefte zal hebben aan uitbreiding en wellicht verplaatsing. De resterende 82 bedrijven zijn als potentiële verplaatsingsbehoefstig beschouwd. Dit betreft dus bedrijven die beperkte ontwikkelingsmogelijkheden hebben, waarvan het bedrijfshoofd zijn hoofdberoep in de landbouw heeft en jonger dan 55 jaar is of ouder is dan 55 jaar en een opvolger heeft. Dit houdt in dat van de bedrijven die bijna uitsluitend zijn gericht op de intensieve veehouderij een kleine 50% in de toekomst behoefte kan hebben aan verplaatsing. Voor de overige bedrijfstypen (met uitzondering van de rundveehouderij en champignonenteelt) met intensieve veehouderij geldt dit voor ongeveer 1/3 van de bedrijven (zie tabel 4.1).

Tabel 4.1 Potentiële behoefte aan verplaatsing van bedrijven met intensieve veehouderij naar bedrijfstype

Bedrijfstype	Aantal bedrijven			
	(1)	(2)	(3)	(3)
	Met intensieve veeh.	w.v. heden tot 250 sbe	zonder groei- mogelijke behoeften aan verplaatsing	w.v. met mogelijke behoeften aan verplaatsing
				in % van (1)
Rundveehouderijbedr.	12	2	1	18
Intens. veeh.bedr.	104	74	51	49
Overige veeh.bedr.	15	9	4	27
Akkerbouwbedrijven	6	3	2	33
Glastuinbouwbedrijven	3	1	1	33
Tuinb. open grondbedr.	16	11	6	37
Champignonbedrijven	0	0	0	0
Gemengde bedrijven	51	27	17	33
Totaal	207	127	82	40

Opgemerkt dient te worden dat de bedrijven van het type "intensieve veehouderij" in de toekomst in hogere mate behoefte zullen hebben aan verplaatsing dan de overige bedrijven met intensieve veehouderij omdat ze hun inkomen grotendeels uit deze bedrijfstak moeten halen. Dit geldt ook voor een deel van de bedrijven van het gemengde type waarop de intensieve veehouderij een belangrijke produktietak is. In totaal betreft dit 65 van de 82 potentieel verplaatsingsbehoefte bedrijven.

De helft van de bedrijven met intensieve veehouderij ligt in "gebieden met vrije vestigingsmogelijkheden" (zie tabel 4.2). Ongeveer de helft hiervan kan in de toekomst behoefte hebben aan verplaatsing. Ook in "gebieden met landschappelijke waarde" en "zonerings-/reserveringsgebieden" kunnen relatief veel bedrijven in aanmerking komen voor verplaatsing.

Tabel 4.2 Potentiële behoefte aan verplaatsing van bedrijven met intensieve veehouderij naar bestemmingsgebied

	Aantal bedrijven			(3)
	(1)	(2)	(3)	
Gebieden met agrarische bestemming met:	Met intensieve veeh.	w.v. heden tot 250 sbe	zonder groei- mogelijke- mogelijke verplaatsing	in % van (1)
Hoge landsch. waarde	34	13	8	23
Landschappelijke waarde	29	27	13	45
Landschappelijke openh.	27	9	6	22
Vrije vestigings- mogelijkheden	105	69	49	47
Zonering/reservering	12	9	6	50
Totaal	207	127	82	40

Uit tabel 4.3 blijkt dat bedrijven in de bebouwde kom de meeste beperkingen ondervinden in hun ontwikkelingsmogelijkheden. Bedrijven waarvoor het meest hindergevoelige object bestaat uit een woning van een burger of (rustend) agriër, hebben in het algemeen meer ontwikkelingsmogelijkheden.

Tabel 4.3 Potentiële behoefte aan verplaatsing van de bedrijven met intensieve veehouderij naar aard van de hindergevoelige bebouwing

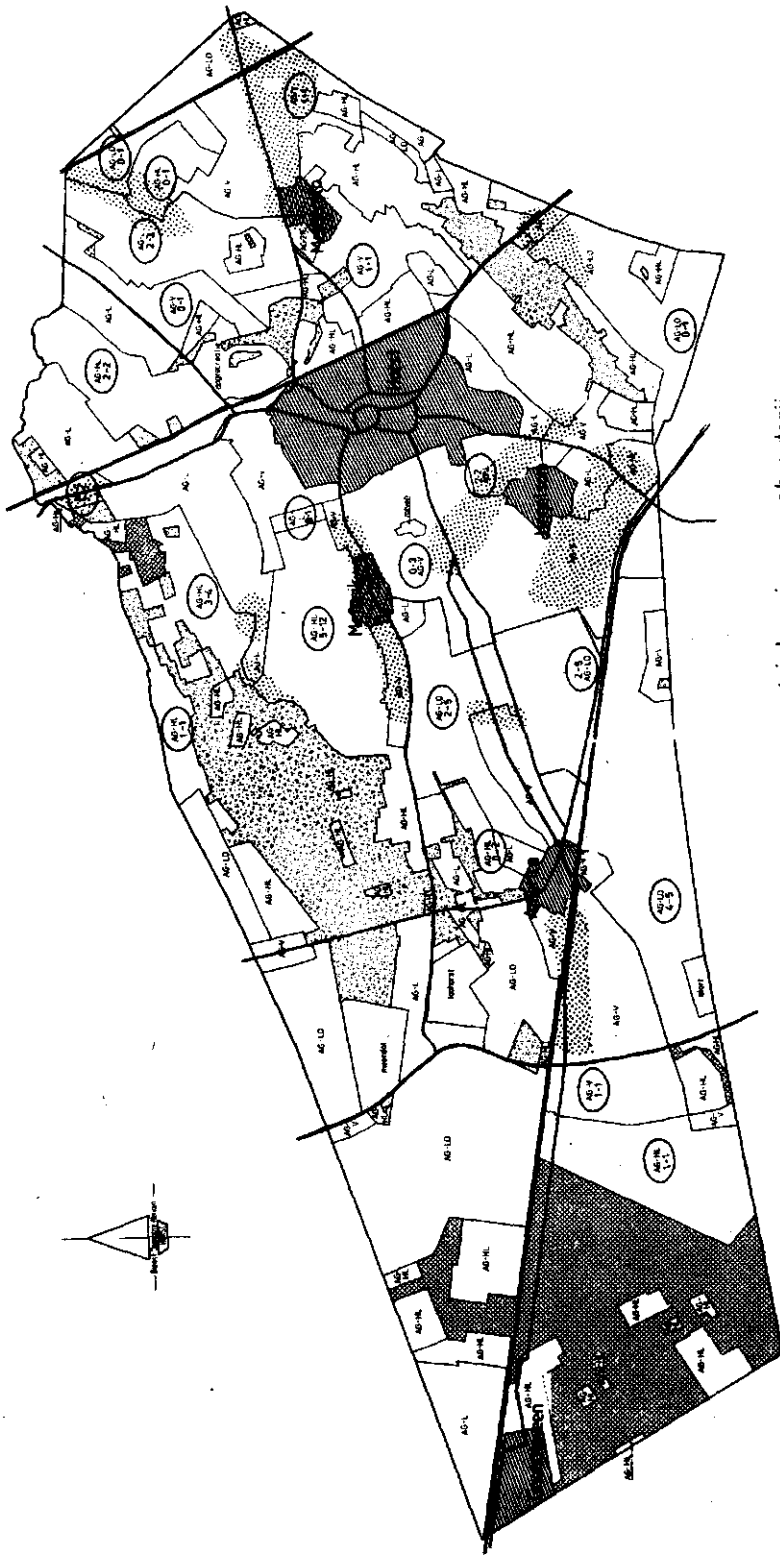
	Aantal bedrijven			(3)
	(1)	(2)	(3)	
Aard bebouwing	Met intensieve veeh.	w.v. heden tot 250 sbe	zonder groeimogelijk- mogelijke behoefte aan verplaatsing	in % van (1)
Bebouwde kom (in of grenzend aan)	27	23	16	59
Niet-agrarische lintbebouwing	3	3	2	66
Burger/rustend agrariër	71	48	31	44
Agrariër	106	53	33	31
Totaal	207	127	82	40

5. Potentiele vestigingsplaatsen voor bedrijven met beperkingen op grond van de Hinderwet

Van de bedrijven die in 1982 meer dan 3 ha grond in gebruik hadden en die op basis van de Hinderwet mogelijk behoefte hebben aan verplaatsing is de eigendomssituatie nagegaan. Dit betreft 44 van de 82 bedrijven met beperkte ontwikkelingsmogelijkheden. Dit is onderzocht om te achterhalen of deze verplaatsing mogelijk is naar eigen grond elders in de gemeente plaats zou kunnen vinden zonder in problemen te komen met de Hinderwet. Daarbij is er van uitgegaan dat nieuwvestiging van bedrijven overal in de gemeente is toegestaan mits aan de criteria van de Hinderwet is voldaan en de bouwkevel een minimale oppervlakte heeft van 1 ha 1). Van de 44 bedrijven zijn er dan 37 (84%) 2) die op eigen grond elders in de gemeente de mogelijkheid hebben om te groeien tot boven de 250 sbe zonder in de problemen te komen met de Hinderwet. Opgemerkt dient te worden dat niet is nagegaan of bedrijven grond in eigendom hadden buiten de gemeentegrenzen van Horst, waar ze hun bedrijf mogelijk ook naar toe zouden kunnen verplaatsen.

Indien er van wordt uitgegaan dat in de toekomst geen nieuwvestiging plaats mag vinden in "gebieden met een hoge landschappelijk waarde" en ook niet in "zonerings-/reserveringsgebieden" (deze krijgen een niet-agrarische bestemming) dan heeft nog iets meer dan de helft van het aantal bedrijven (24 van de 44 = 54%) een alternatieve vestigingsplaats; wordt dit verbod tot nieuwvestiging uitgebreid tot de "gebieden van landschappelijke waarde" dan betreft dit nog 18 bedrijven (= 41%). Indien enkel nieuwvestiging is toegestaan in "gebieden met een agrarische bestemming met vrije vestiging" dan hebben slechts 8 van de 44 bedrijven (18%) mogelijkheden om zich daar nieuw te vestigen. Op kaart 1 is globaal de ligging van de 82 verplaatsingsbehoefteige bedrijven weergegeven alsmede het aantal percelen per onderscheiden deelgebied dat in eigendom is van deze bedrijven en waarheen het bedrijf eventueel verplaatst zou kunnen worden. Sommige bedrijven hebben meer dan één vestigingsmogelijkheid binnen de gemeente. Daarom is op kaart 1 het minimum en het maximum aantal vestigingsplaatsen per deelgebied weergegeven dat wil zeggen respec-

- 1) Dit komt overeen met de grootte van de bouwblokken die in veel bestemmingsplannen wordt gehanteerd.
- 2) Dit percentage is waarschijnlijk lager indien alle 82 bedrijven waren geanalyseerd aangezien de bedrijven met minder dan 3 ha grond in gebruik ook meestal minder grond in eigendom hebben.

Kaart 1 Potentiële behoefte aan verplaatsing van bedrijven met intensieve veehouderij

	Natuurgebied		AG-L		Agrarisch gebied met landschappelijke waarden		Soms met bedrijven die mogelijk behoefte hebben aan verplaatsing
	Bouwgebied		AG-LD		Agrarisch gebied met landschappelijke oorsprong		Milieus en andere belangrijke potentiële vestigingsplaatsen per bestemmingsplan.
	Agrarisch gebied met hoge landschappelijke waarden		AG-IL		Agrarisch gebied met zeeving en reservering		
			AG-IV		Agrarisch gebied vrije vestiging		

tievelijk exclusief en inclusief de bedrijven die ook elders in de gemeente een vestigingsmogelijkheid hebben.

In tabel 5.1 zijn de 37 bedrijven die meer dan 3 ha grond in gebruik hebben en een mogelijk bouwperceel elders in de gemeente hebben, ingedeeld naar de bestemming van de grond waarop de bedrijfsgebouwen liggen. Daaruit blijkt dat vooral de bedrijven die liggen in "gebieden met een vrije vestiging" en ook bedrijven die liggen in "gebieden met landschappelijke openheid" relatief de minste verplaatsingsmogelijkheden hebben.

Tabel 5.1 Potentiële vestigingsplaatsen voor hindergevoelige bedrijven naar bestemmingsgebied

Gebieden met agrarische bestemming met:	Bedrijven zonder ontwikkelings- mogelijkheden tot 250 sbe		
	Totaal	w.v. met verplaat- singsmogelijkheid *)	%
Hoge landschappelijke waarde	8	8	100
Landschappelijke waarde	13	10	77
Landschappelijke openheid	6	-	0
Vrije vestigingsmogelijkheden	49	16	33
Zonering/reservering	6	3	50
Totaal	82	37	45

*) Dit betreft bedrijven die in 1982 meer dan 3 ha grond in gebruik hadden en elders in de gemeente een perceel van minstens 1 ha hadden waarheen het bedrijf verplaatst zou kunnen worden zonder in problemen te komen met de Hinderwet.

6. Alternatieven voor bedrijven met beperkingen op grond van de Hinderwet

In dit hoofdstuk wordt aangegeven wat de alternatieven zouden kunnen zijn voor bedrijven die mogelijk verplaatst moeten worden. Hierbij gaat het vooral om overschakeling op andere produktierichtingen dan de intensieve veehouderij en/of een andere bedrijfsuitrusting.

Enkele alternatieven zijn:

- overgang naar een andere produktierichting dan intensieve veehouderij;
- intensivering van het grondgebruik;
- omschakeling van kippen/mestvarkens/mestkalveren naar fokvarkens;
- ander mestopslagsysteem.

Opgemerkt dient te worden dat deze alternatieven grote investeringen vragen en hoge eisen stellen aan het ondernemerschap en mede daardoor in de praktijk niet altijd te verwezenlijken zijn.

Van de 82 verplaatstingsbehoefte bedrijven blijken 12 bedrijven geen enkel alternatief te hebben. Het merendeel ervan (11) ligt in een "gebied met een agrarische bestemming met vrije vestiging". Deze bedrijven hebben geen cultuurgrond en bij stricte hantering van de Hinderwet is geen enkele vorm van intensieve veehouderij op het bedrijf toegestaan.

Voor 20 bedrijven is zowel intensiveren van de produktie in de opengrondstuinbouw als overgaan op fokvarkens een alternatief; 15 bedrijven zouden kunnen omschakelen op enkel fokvarkens en 4 bedrijven met leghennen hadden bovendien de mogelijkheid om het mestopslagsysteem te veranderen. Voor 16 bedrijven is omschakeling naar glastuinbouw, boomteelt of champignonteelt het enige alternatief.

Bovenstaande alternatieven zijn vaak op papier wel aanwezig maar in de praktijk vaak moeilijk te verwezenlijken. Veel bedrijven met intensieve veehouderij zullen dan ook ondanks deze alternatieven bij uitbreiding van de produktieomvang problemen ondervinden.

7. Verandering van de Hinderwet en mogelijke gevolgen voor de bedrijven in Horst

In de gewijzigde Hinderwet wordt meer aandacht besteed aan de invloed die clusters intensieve veehouderijbedrijven hebben op hindergevoelige objecten (Koppius-Odink, 1982).

Voor Horst kan dit vooral gevolgen hebben voor bedrijven in de gebieden met agrarische bestemming en "vrije vestigingsmogelijkheden". In deze gebieden met een vrij grote bebouwingsdichtheid komen relatief veel bedrijven met intensieve veehouderij voor. De clusterwerking kan tot gevolg hebben dat deze bedrijven in de toekomst nog minder ontwikkelingsmogelijkheden zullen hebben dan op het ogenblik.

Ook kan de ligging in de nabijheid van een natuurgebied in de toekomst invloed hebben op de groei van de bedrijven met intensieve veehouderij. Zo lagen in 1982 in Horst 18 van deze bedrijven in de nabijheid van een natuur-/bosgebied waarvan 11 op minder dan 100 meter.

Mochten de gemiddelde weersomstandigheden in de Hinderwet worden betrokken dan kan dit ook invloed hebben op de bedrijven met intensieve veehouderij in het gebied met agrarische bestemming en vrije vestigingsmogelijkheden rond Hegelsom. De overheersende zuidwestelijke winden doen de reikwijdte, waarover de stank invloed heeft, toenemen in de richting van de burgerwoningen in Horst.

Uit onderzoek is gebleken dat toepassing van verregaande geurbestrijdingsmiddelen (bio-wassers en stoffilters) de ontwikkelingsmogelijkheden van bedrijven met intensieve veehouderij positief kunnen beïnvloeden (Koppius-Odink, 1982). Door de hoge kosten, die introductie hiervan met zich meebrengt, is het de vraag of de verplaatsingsbehoefte van bedrijven met intensieve veehouderij hierdoor afneemt.

8. Conclusies

Voor de land- en tuinbouw in Horst is de intensieve veehouderij een belangrijke produktietak. In 1982 bedroeg het aandeel hiervan in de totale produktieomvang 27%.

Bijna een derde van de bedrijven in de gemeente is in meer of mindere mate gericht op de intensieve veehouderij. Voor veel van deze bedrijven is het van belang dat ze (ook) in de toekomst voldoende kunnen uitbreiden.

Uit dit onderzoek blijkt echter dat nogal wat bedrijven op hun huidige locatie kunnen worden beperkt in hun groei mogelijkheden op grond van de Hinderwet. Deze bedrijven zouden hun produktieomvang eventueel wel uit kunnen breiden wanneer ze zouden omschakelen van mestvarkens of pluimvee op fokvarkens, hun mestopslagsysteem zouden veranderen of uitbreiding zouden zoeken in de richting van grondgebonden produktietakken. Deze alternatieven zijn in de praktijk vaak moeilijk te verwezenlijken. Een andere mogelijkheid biedt verplaatsing van het bedrijf naar een plek elders in de gemeente, waar nog wel voldoende mogelijkheden voor intensieve veehouderij zijn.

Voor 82 hoofdberoepsbedrijven wordt de mogelijke bedrijfsomvang op de huidige locatie zodanig door de Hinderwet beperkt dat mag worden aangenomen dat ze een potentiële behoefte hebben aan verplaatsing. Hiervan hebben er 37 elders in de gemeente grond waarheen ze hun bedrijf zouden kunnen verplaatsen zonder in de problemen te komen met de Hinderwet. Echter de meeste van deze mogelijke vestigingsplaatsen liggen in gebieden waar volgens de nota hoofdlijnen bestemmingsplan buitengebied Horst geen nieuwvestiging is toegestaan. Slechts 8 bedrijven hebben grond in gebieden met een agrarisch bestemming waar vrije vestiging is toegestaan.

Geconcludeerd kan worden dat niet alleen de Hinderwet maar ook het bestemmingsplan buitengebied van grote invloed kan zijn op de ontwikkelingsmogelijkheden van de intensieve veehouderij in de gemeente Horst. Dit geldt niet alleen voor de bedrijven die nu reeds elders in de gemeente grond in eigendom hebben waarheen het bedrijf zou kunnen worden verplaatst, maar ook voor de bedrijven die in de toekomst voor dit doel grond zouden willen aankopen.

Samenvatting

Het gemeentebestuur van de gemeente Horst staat voor de vraag hoeveel ruimte het moet bieden voor nieuwvestiging van agrarische bedrijven in het bestemmingsplan buitengebied. Om hierin meer inzicht te verkrijgen, is het LEI gevraagd te onderzoeken hoeveel bedrijven met intensieve veehouderij zodanig door de Hinderwet in hun groeimogelijkheden worden beperkt dat ze mogelijkwijze verplaatst moeten worden. Tevens is gevraagd een indicatie te geven van gebieden binnen de gemeente waarop de verplaatsing zich zou kunnen richten.

Welke bedrijfsomvang als minimum moet worden beschouwd, kan sterk variëren, bijvoorbeeld naar bedrijfstype en naar de persoonlijke omstandigheden van het bedrijfshoofd. De in de toekomst gewenste omvang hangt ook af van de algemene sociaal-economische ontwikkelingen. In dit onderzoek wordt uitgegaan van de wenselijkheid van een ontwikkelingsmogelijkheid per bedrijf tot 250 sbe in 1992. Van de 207 bedrijven met intensieve veehouderij kunnen er, uitgaande van de huidige richtlijnen van de Hinderwet, 127 (61%) hun intensieve veehouderijtak niet zodanig uitbreiden dat de totale bedrijfsomvang op 250 sbe komt.

Van de 127 bedrijven waren er 27 waarop het bedrijfshoofd een hoofdberoep buiten de landbouw had en op 18 bedrijven was het bedrijfshoofd ouder dan 55 jaar en had deze geen opvolger.

Indien aangenomen wordt dat deze bedrijven in de toekomst geen behoefte zullen hebben aan verplaatsing, dan blijven er nog 82 bedrijven over die deze behoefte mogelijk wel hebben omdat ze geen voldoende ontwikkelingsmogelijkheden hebben op de huidige locatie.

Bedrijven met intensieve veehouderij die beperkte ontwikkelingsmogelijkheden hebben, komen naar verhouding meer voor in agrarische gebieden met "vrije vestiging" en agrarische gebieden met "landschappelijke waarde" dan in de rest van de gemeente. Bedrijven in of nabij de bebouwde kom hebben meestal geen enkele groeimogelijkheid. Indien de gemeente in de toekomst de nieuwvestigingsmogelijkheden beperkt tot gebieden met "vrije vestiging" dan hebben slechts 8 van de 44 bedrijven (18%) mogelijkheden om zich nieuw te vestigen.

Ingedeeld naar bedrijfstype kunnen de bedrijven, die als belangrijkste produktietak de intensieve veehouderij hebben, de meeste beperkingen ondervinden in hun ontwikkeling. De behoefte aan verplaatsing is op deze bedrijven waarschijnlijk ook groter omdat ze voor het grootste deel van hun inkomen afhankelijk zijn van de intensieve veehouderij.

Van de 82 bedrijven met intensieve veehouderij die beperkte groeimogelijkheden hadden, waren er 44 die in 1982 meer dan 3 ha

grond in gebruik hadden. Daarvan is nagegaan of ze elders in de gemeente grond in eigendom hadden waar de problemen met de Hinderwet geringer zouden zijn. Indien nieuwvestiging van agrarische bedrijven overal in het agrarisch gebied van de gemeente is toegestaan, zijn er slechts 7 van de 44 bedrijven die helemaal geen mogelijkheden hebben om zich elders in Horst te vestigen. Bedrijven die grond in eigendom hebben in gebieden met een agrarische bestemming met "landschappelijke" of met een "hoge landschappelijke waarde" hebben relatief meer vestigingsmogelijkheden dan die in gebieden met agrarische bestemming waar vrije vestiging van agrarische bedrijven toegestaan is.

Van de 82 bedrijven die mogelijk behoefte hebben aan verplaatsing heeft één op de zes geen enkel alternatief. De rest van de bedrijven heeft als mogelijkheid uitbreiding van andere produktietakken dan de intensieve veehouderij voor zover die al op het bedrijf aanwezig waren of introductie van nieuwe produktietakken.

Vier bedrijven met leghennen hebben als alternatief een verandering van het mestopslagsysteem (van natte drijfmest naar dagelijkse mestafvoer, deepststal of droge mestopslag). Opgemerkt dient te worden dat deze alternatieven niet altijd binnen het bereik van de boer liggen omdat ze nogal sterk ingrijpen in de bedrijfsvoering. De voorgestane wijziging van de Hinderwet kan tot gevolg hebben dat er nog meer bedrijven in hun ontwikkelingsmogelijkheden worden beperkt.

Geconcludeerd kan worden dat nogal wat bedrijven in de gemeente Horst in de problemen kunnen komen door een strikte uitvoering van de Hinderwet. Op grond van de huidige eigendomssituatie zou een deel van de bedrijven eventueel verplaatst kunnen worden. Daarvoor is echter wel nodig dat in het bestemmingsplan buitengebied voldoende vestigingsmogelijkheden worden geboden.

Literatuur

Gemeente Horst

Nota hoofdlijnen bestemmingsplan buitengebied Horst, 1982

Koppius-Odink, mevr. J.M.

Intensieve veehouderij en ruimtelijke ordening

Landbouwkundig tijdschrift/pt, jaargang 94, no. 2, februari 1982,
blz. 43 e.v.

Ministerie van Volksgezondheid en Milieuhygiëne

Ministerie van Landbouw en Visserij

Vereniging van Nederlandse Gemeenten en het Landbouwschap over-
legorgaan

Veehouderij en Hinderwet (1976)

Bijlagen

Bijlage 1 Toelichting op enige gehanteerde begrippen

1. Standaardbedrijfseenheid = sbe

Standaardbedrijfseenheden zijn een maat voor de economische betekenis van agrarische bedrijfstakken op basis van benodigde inzet van grond, arbeid en kapitaal. De omvang van een agrarisch bedrijf of bedrijfsonderdeel kan in sbe worden uitgedrukt. Op deze wijze kunnen de betaalde oppervlakten van de verschillende gewassen en de aantallen dieren van de verschillende vee-soorten onder één noemer worden gebracht.

Voor een meer uitgebreide toelichting: zie Mededeling No. 273 van het LEI "Toepassing van standaardbedrijfseenheden en bewerkingseenheden in onderzoek en voorlichting op landbouwbedrijven".

2. Beroepsgroepen

Hoofdberoepsbedrijf:

Het bedrijfshoofd besteedt zijn arbeidstijd geheel of voor meer dan de helft aan het eigen agrarisch bedrijf.

Nevenberoepsbedrijf:

Het bedrijfshoofd besteedt zijn arbeidstijd voor minder dan de helft aan het agrarisch bedrijf, of is rustende.

3. Streekkenners

Via de districts-bureauhouder van het STULM aangewezen personen, die geacht worden goed op de hoogte te zijn van de ontwikkeling van de land- en tuinbouwbedrijven in hun omgeving.

4. Bedrijfstypen

Voor de indeling in bedrijfstypen is per bedrijf berekend het aantal sbe voor akkerbouw, rundveehouderij, intensieve veehouderij en tuinbouw.

Afhankelijk van het voor deze onderdelen gevonden percentage zijn de bedrijven ingedeeld in "bedrijfstypen".

Onderscheiden zijn de volgende bedrijfstypen:

1. rundveehouderij	60% of meer v/d prod.omvang in de rundveehouderij
2. overige veehouderij	60% of meer v/d prod.omvang in de overige veehouderij
3. intensieve veehouderij	60% of meer v/d prod.omvang in de intensieve veeh.
4. akkerbouw	60% of meer v/d prod.omvang in de akkerbouw
5. glastuinbouw	60% of meer v/d prod.omvang in de glastuinbouw
6. tuinbouw open grond	60% of meer v/d prod.omvang in de opengrondstuinbouw
7. champignon-teelt	60% of meer v/d prod.omvang in de champignon-teelt
8. gemengd	geen v/d produktietakken neemt meer dan 60% in van de totale bedrijfsomvang

Bijlage 2 Afstandsgrafiek (bijlage 6 van de brochure Veehouderij en Hinderwet)

Bij het onderzoek of al dan niet een hinderwetvergunning kan worden verleend, zal worden beoordeeld of door de inrichting gevaar, schade of hinder van ernstige aard zal worden veroorzaakt. Bij de intensieve veehouderij zal dit onderzoek zich voornamelijk toespitsen op hinder (van ernstige aard) voor de omgeving.

Uiteraard speelt bij de beoordeling de soort en het aantal dieren een belangrijke rol. Als basis voor de beoordeling van de mogelijke hinder is het mestvarken gekozen.

De onderstaande omrekeningstabel wordt gebruikt:

1 mesvarkenseenheid:	1	mestvarken
	1	mestkalf
	1,5	fokzeug
	15	legkippen met natte mestopslag
	30	legkippen met droge mestopslag 1)
	100	mestkuikens

Bij meerdere diersoorten op het bedrijf dient door optelling het totaal aantal mestvarkenseenheden te worden verkregen. Bij uitbreidingen dient het aantal eenheden van de bestaande inrichting bij die van de voorgenomen uitbreiding te worden opgeteld.

Naast de productie van de stank veroorzakende componenten dient de mate van hinder voor omwonenden, die aanvaardbaar wordt geacht, te worden uitgedrukt. Deze hindergrens is een subjectieve aangelegenheid die niet objectief is vast te stellen. Op basis van een gemiddelde ervaringssituatie is gekozen voor een praktische indeling in vier categorieën voor omwonenden waarvoor het aanvaardbaarheidsniveau duidelijk verschillend is.

De omschrijving van de vier categorieën is hieronder weergegeven.

Categorie I : In de direktie omgeving van het bedrijf is/zijn gelegen:

- a. de bebouwde kom;
- b. stankgevoelige objecten (ziekenhuis, sanatorium, internaat enz.);
- c. objecten voor verblijfsrecreatie (bungalowpark, camping, enz.).

Categorie II : In de direktie omgeving van het bedrijf is/zijn gelegen:

- a. niet-agrarische bebouwing, geconcentreerd in lintbebouwing buiten de bebouwde kom, langs wegen, vaarten, dijken e.d.;
- b. meerdere verspreid liggende niet-agrarische bebouwing die aan het desbetreffende buitengebied een bepaalde woonfunctie verlenen;
- c. objecten voor dagrecreatie (zwembaden, speeltuinen enz.).

Categorie III : In de direkte omgeving van het bedrijf is gelegen:

een enkele niet-agrarische bebouwing in het buitengebied.

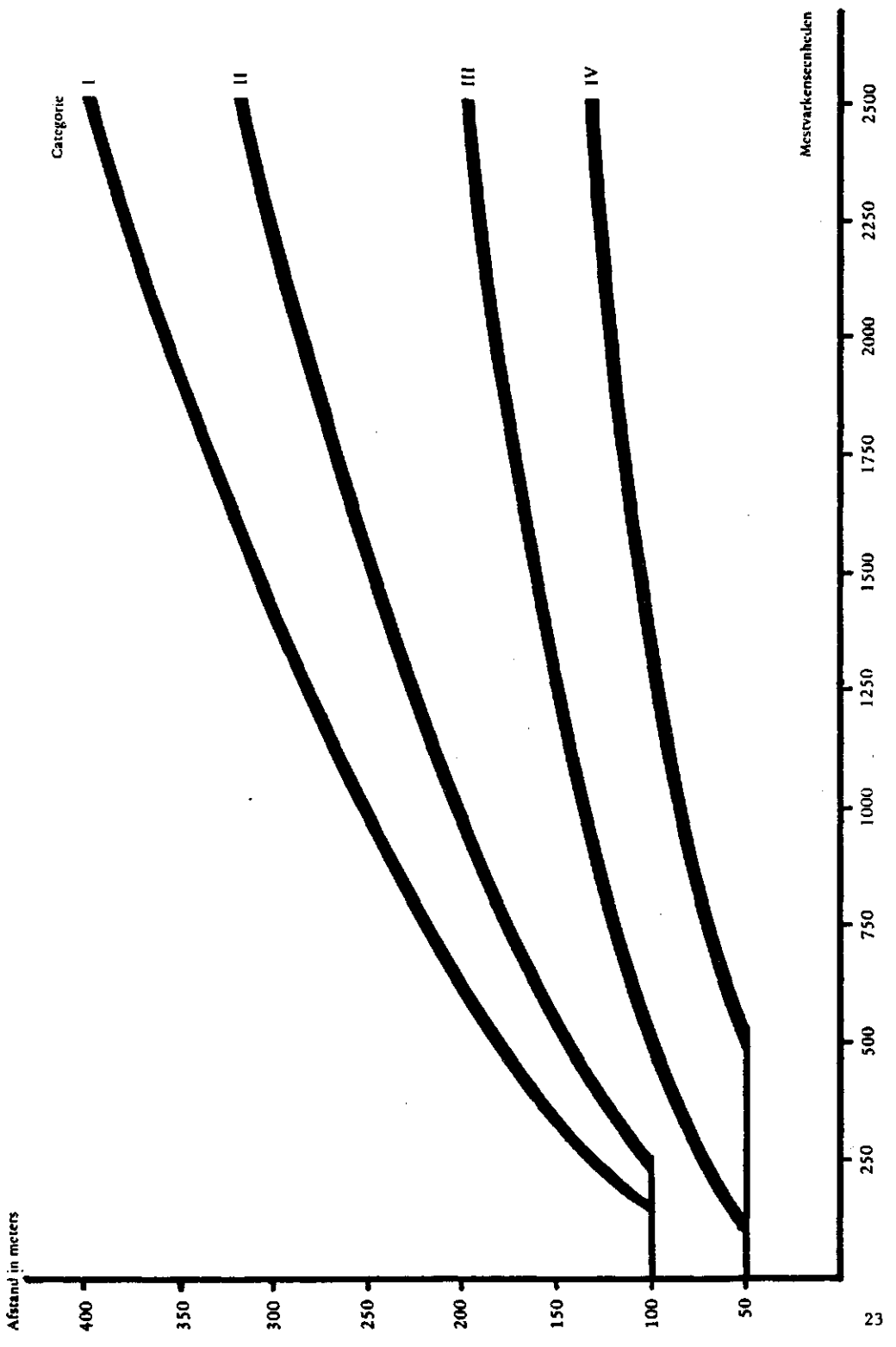
Categorie IV : In de direkte omgeving van het bedrijf is/zijn gelegen:

andere agrarische bedrijven.

Om te komen tot de juiste bepaling van de soort omgeving waarin de inrichting is gelegen, dient van "buiten" naar "binnen" te worden gewerkt. Ongeacht de ligging van het bedrijf wordt in eerste instantie de minimum-afstand van categorie I toegepast.

Indien in de nu afgebakende omgeving geen "bebouwing" voorkomt als weergegeven in categorie I, wordt de minimum-afstand van categorie II toegepast en wordt deze procedure herhaald.

1) Met uitzondering van dieptstallen.

Bijlage 3 De potentiële behoefte aan verplaatsing van bedrijven met intensieve veehouderij met groeimogelijkheden tot 180 sbe

In onderstaande drie tabellen wordt de potentiële verplaatsingsbehoefte van bedrijven met intensieve veehouderij respectievelijk naar bedrijfstype, bestemming en aard van de hinderwetgevoelige bebouwing weergegeven.

Het betreft bedrijven met intensieve veehouderij die op basis van de Hinderwet niet verder mogen groeien dan 180 sbe. De opzet van deze tabellen is gelijk aan die van tabellen 4.1, 4.2 en 4.3 in hoofdstuk 4.

Tabel 1a Potentiële behoefte aan verplaatsing van bedrijven met intensieve veehouderij naar bedrijfstype

Bedrijfstype	Aantal bedrijven			
	(1) Met intensieve veeh.	(2) w.v. zonder groeimogelijkheden tot 180 sbe	(3) w.v. met mogelijke behoefte aan verplaatsing	(3) in % van (1)
Rundveehouderijbedrijven	12	0	0	0
Intensieve veehouderijbedrijven	104	64	42	40
Overige veehouderijbedrijven	15	7	3	20
Akkerbouwbedrijven	6	2	1	16
Glastuinbouwbedrijven	3	0	1	33
Tuinbouw open grondbedrijven	16	8	3	19
Champignonbedrijven	0	0	0	0
Gemengde bedrijven	51	21	12	23
Totaal	207	102	62	30

Tabel 2a Potentiële behoefte aan verplaatsing van bedrijven met intensieve veehouderij naar bestemmingsgebied

Gebieden met agrarische bestemming met:	Aantal bedrijven			
	(1) Met intensieve veeh.	(2) w.v. zonder groeimogelijkheden tot 180 sbe	(3) w.v. met mogelijke behoefte aan verplaatsing	(3) in % van (1)
Hoge landschappelijke waarde	34	7	3	9
Landschappelijke waarde	29	21	8	28
Landschappelijke openheid	27	8	5	18
Vrije vestigingsmogelijkheden	105	58	41	39
Zonering/reservering	12	8	5	42
Totaal	207	102	62	30

Tabel 3a Potentiële behoefte aan verplaatsing van bedrijven met intensieve veehouderij naar de aard van de hindergevoelige bebouwing

	Aantal bedrijven			(3)
	(1)	(2)	(3)	
Aard bebouwing	Met intensieve veeh.	w.v. zonder groeimogelijkheden tot 180 sbe	w.v. met mogelijke behoefte aan verplaatsing	in % van (1)
Bebouwde kom (in of grenzend aan)	27	21	14	52
Niet-agrarische lintbebouwing	3	3	2	66
Burger/rustend agrariër	71	42	25	35
Agrariër	106	36	21	20
Totaal	207	102	62	30

Bijlage 4 Omschrijving van voor het onderzoek relevante bestemmingscategoriën uit de Nota hoofdlijnen bestemmingsplan buitengebied Horst

Agrarisch gebied met hoge landschappelijke waarde (AG-HL)

Deze bestemming heeft betrekking op die agrarische gebieden waarin hoge landschappelijke, cultuurhistorische of natuurwetenschappelijke waarden voorkomen. Binnen deze gebieden worden de zojuist genoemde waarden overheersend geacht. In verband hiermede dient de onderhavige bestemming een conserverende regeling te bevatten met het oog op het behoud van de waarden. Daarnaast zal overigens ook uitdrukkelijk rekening moeten worden gehouden met de agrarische belangen, welke immers mede aan de bestemming ten grondslag liggen.

Agrarische gebied met landschappelijke waarde (AG-L)

De als zodanig gekwalificeerde gronden zijn bestemd voor enerzijds agrarische doeleinden en anderzijds het behoud van aldaar voorkomende landschappelijke of cultuurhistorische waarden. Waar bij de bestemming AG-HL deze waarden overheersen, wordt het behoud van die waarden bij de onderhavige bestemming gelijkwaardig geacht aan de belangen als agrarisch productiegebied.

Agrarisch gebied met landschappelijke openheid (AG-LO)

Deze bestemming richt zich op agrarische gebieden met een uit landschappelijk oogpunt te behouden openheid. Vestiging van nieuwe agrarische bedrijven wordt in de gedachte bestemmingsregeling rechtstreeks toegestaan, mits de aanwezige openheid van het desbetreffende gebied in stand blijft.

Agrarisch gebied vrije vestiging (AG-V)

In gebieden met een dergelijke bestemming doen zich andere dan agrarische belangen nauwelijks voor. Vestiging van nieuwe agrarische bedrijven wordt dan ook mogelijk gehouden zonder gebruik te moeten maken van specifieke vrijstellings- of wijzigingsregelingen.

Agrarisch gebied met zonerings en reservering (AG-ZR)

Deze bestemming is van toepassing op die agrarische gebieden waarbinnen in de toekomst andere planologische ontwikkelingen worden voorzien (bijvoorbeeld uitbreiding woonkern en dergelijke).